

Tartalom

Az egyenlőtlenségek mértéke és alakulása a világban. A szerencse, egyenlőtlenség és igazságtalanság viszonya. Milyen tényezők befolyásolják az egyenlőtlenségeket? Egyenlőtlenségek és politika. Hogy a nagyobb egyenlőségért jellemzően a gazdasági hatékonyság csökkenésével kell fizetni. Az egyenlőtlenségek megélése, hátrányai és előnyei. Teljes egyenlőség helyett miket várnak el inkább az emberek? Az egyenlőtlenségek ellenőrzés alatt tartása és kezelésének eszközei.

Megjegyzés

25 oldal, 6200 szó. Hosszú, de érthető és igencsak fajsúlyos téma. Hogy miért, azt nem kell sokat magyarázni: az egyenlőtlenség a társadalmak örök jellemzője, a vele járó szegénység és feszültségek pedig jelenleg is súlyos problémák.

Egyenlőtlenség

(Azonosító: 100; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Alapok

Élet

Elme

Ember

Társadalom

Csoportok

Politika

A gazdaság elmélete

A gazdaság gyakorlata

Bankok

Vállalatok

Részvények, tőzsde, spekuláció

Gazdasági növekedés és fejlődés

Globalizáció

Gazdasági válságok

Egyenlőtlenség

Ember, társadalom és család a modern világban

Érdekes gazdasági jelenségek

Kultúra

Etika

Egység

Program

Az ember élete

1. Az egyenlőtlenségek jelentése, mértéke és jelentősége	2	—
2. Szerencse, egyenlőtlenség, igazságtalanság	5	
3. Az anyagi egyenlőtlenség tényezői.....	9	1
4. Politikai megfontolások	13	
5. Egyenlőség vagy hatékonyság	14	—
6. Az egyenlőtlenségek hátrányai és előnyei	17	
6.1. Hátrányok	17	2
6.2. Az egyenlőtlenség előnyei	18	
7. Az egyenlőtlenségek megélése	20	—
8. Az egyenlőtlenségek kezelése	23	
8.1. Az egyenlőtlenségek ellenőrzés alatt tartása	23	
8.2. Az egyenlőtlenségek kezelésének eszközei, módszerei	24	3

1. Az egyenlőtlenségek jelentése, mértéke és jelentősége

1) Jelentés

Egyenlőtlenség sok mindenben van az emberek között, különösen:

- A testi és szellemi adottságokban, képességekben

Hogy ki milyen okos, erős, szép, stb...

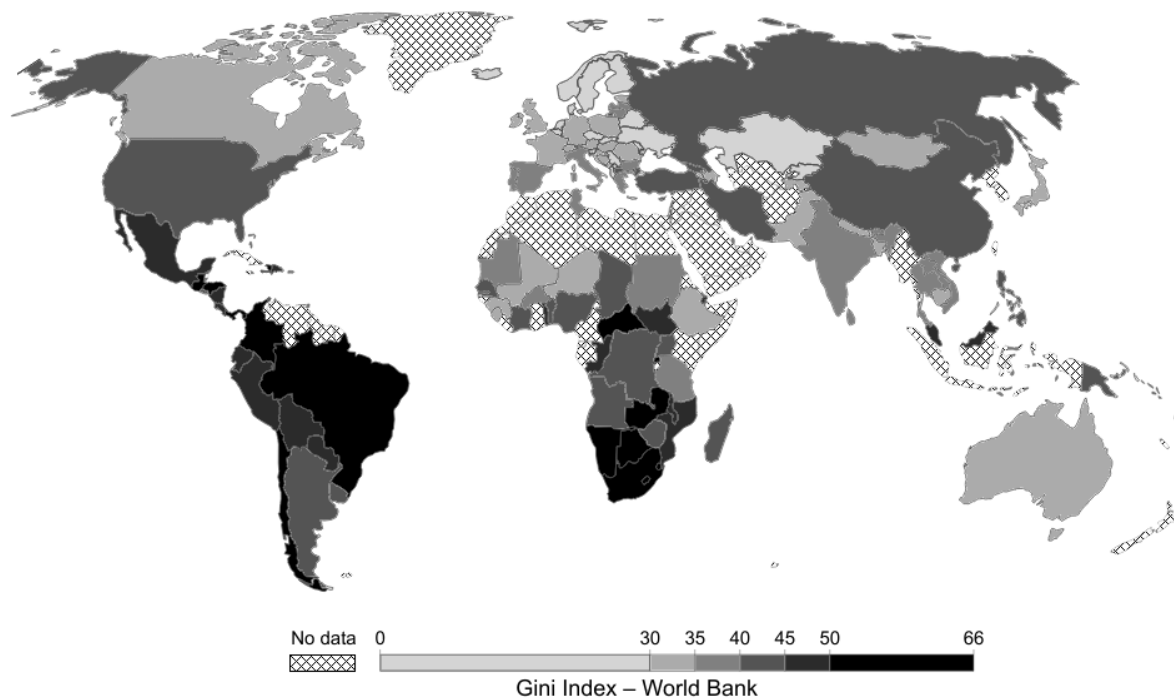
- Az anyagiakban, a társadalmi helyzetben

Hogy kinek mennyi pénze van, ki van fent és ki van lent.

Jelen téma elsősorban az anyagi egyenlőtlenségekről szól.

2) Statisztikák

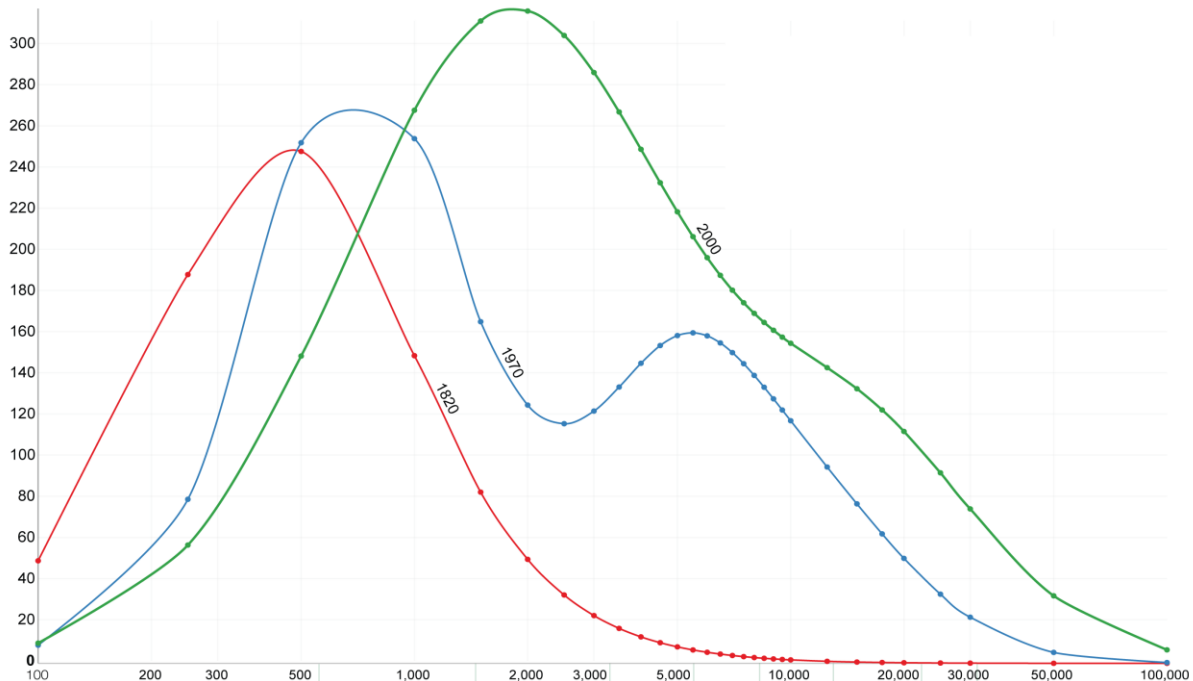
A következő ábra a világ országain belüli anyagi egyenlőtlenséget szemlélteti: minél világosabb egy ország, annál kisebb az egyenlőtlenség, annál inkább egyenletes az jólét eloszlása az adott országon belül, minél sötétebb, annál inkább kevesek kezében összpontosul a vagyon, a fogyasztás. (A rácsos országokról nincs adat.)

(2008-2012-es adatok. Forrás: Világbank, <https://ourworldindata.org/income-inequality/>)

Figyeljük meg, hogy Magyarországon illetve egész Európában viszonylag alacsony az egyenlőtlenség, az USA-ban, Oroszországban, és Kínában nagyobb, Latin-Amerikában és Afrika déli részén pedig igen nagy.

Az alábbi ábra pedig a világ teljes népessége tekintetében szemlélteti az egyenlőtlenséget és annak időbeli alakulását:

(Forrás: OECD, <https://ourworldindata.org/income-inequality/#global-income-inequality>)

A **függőleges tengelyen** a számok millió főt jelentenek. A **vízszintes tengely** pedig azt mutatja, hogy mennyit tud vásárolni valaki a saját országában az ottani árakon. (Lásd a vásárlóerő-paritásról mondottakat a ‘Gazdasági növekedés és fejlődés’ témában.)

Miket érdemes itt észrevenni?

- A világ gazdagodását, a görbe jobb felé tolódását
- Hogy a 1970-es görbének két púpja van, ami a világ határozott megosztottságát mutatja szegényekre és gazdagokra ebben az időben.
- A 2000-es görbe viszont megint egypúpú: a legszegényebbek helyzete számottevően javult.

Utóbbihoz **lásd** a ‘Gazdasági növekedés és fejlődés’ témában a globalizáció jótékony hatását ez ügyben.

(Nem árt itt különben figyelemmel lenni arra, hogy a vízszintes tengely logaritmikus, azaz a fenti görbék normál skálán jóval inkább elnyúlnának jobbra – az egyenlőtlenségek tehát jóval nagyobbak annál, mint amit az ábra első ránézésre sugall.)

Beszédes adat e tekintetben, hogy napjainkban a fentiekkel együtt is **az alig 100 leggazdagabb ember vagyona akkora, mint a teljes emberiség szegényebbik feléé. (3,5 milliárd fő)**

A fenti világtérkép árnyalatai egyébként az úgynevezett **Gini** index értékét tükrözik, mely az egyenlőtlenség leggyakrabban használt mértéke. Ez egy statisztikai mérőszám, mely 0, ha a vagyon (vagy valami más) teljesen egyenlően van elosztva egy populációban, és 1, ha az összes vagyont egy személy birtokolja. (A fenti ábrán a Gini százalékban van kifejezve, így 0-tól 100-ig terjed.)

De az **egyenlőtlenségnek más mértékei** is vannak; például, hogy az összvagyon mekkora részét birtokolja a leggazdagabb 10%, vagy, hogy a leggazdagabb 10%-nak hányszor akkora a vagyona, jövedelme, mint a legszegényebb 10%-nak, stb...

Lásd továbbá a 'Gazdasági növekedés és fejlődés' témában, hogy **a GDP az egyenlőtlenségekről nem mond semmit**, lehet az magas, mégis tömegek élhetnek nyomorban.

3) Az egyenlőtlenségek jelentősége

Miért érdemes foglalkozni az egyenlőtlenségekkel? Alább részletesen bemutatom az egyenlőtlenségek **hátrányait és előnyeit**, itt most csak a legfontosabbakat emelem ki:

- Az egyenlőtlenségek gyakran **igazságtalanok**, egyúttal **feszültségeket generálnak** társadalmi és egyéni szinten is.

Az elégedettség ugyanis nagymértékben relatív: ha a meg is van valakinek, amire szüksége van, de másoknak több van nála, az ember általában attól is rosszul érzi magát. Ez a relatív szegénység. (Szemben az abszolúttal, amikor nem méricskéljük magunkat másokhoz, csak arra vagyunk tekintettel, hogy nekünk nincs elég.)

- Az egyenlőtlenségek ugyanakkor **ösztönzik** is az embereket, hogy mások számára is hasznos teljesítményük révén többet szerezzenek; a gazdagok felhalmozott vagyona **tőkeként** funkcionálhat, ami szükséges a termeléshez; továbbá a piac által generált egyenlőtlenségek bizonyos fokú tolerálása révén érvényesülhetnek a **piac előnyei**.

Itt is van tehát az érmének másik oldala.

2. Szerencse, egyenlőtlenség, igazságtalanság

A szerencse az egyenlőtlenségek egyik forrása, az egyenlőtlenségek pedig lehetnek igazságosak is

igazságtalanok. Ez a pont e fogalmakról illetve kapcsolatukról szól.

1) A szerencse mibenléte

Mi a szerencse? Az, amikor rajtunk kívül álló okoknál illetve a véletlennél fogva egy számunkra jobb kimenetel következik be. A szerencse annál nagyobb, minél jobb és minél valószínűtlenebb ez a kimenetel.

Érdekes lehet ide kapcsolódóan, amiket a 'Véletlenszerűség' témában az **alacsony valószínűségű eseményekről** írok; hogy ilyenek **is be tudnak következni jelentős valószínűséggel**, például, ha sokszor próbálkozunk. (Így, ha valaki a rulett asztalon sok pörgetés alatt mindig egy számra tesz, akkor előbb-utóbb szinte biztos, hogy bejön neki. Hasonló a helyzet, amikor sokan sok előreláthatatlan dolgot jósolnak előre – így egy-két esetre könnyen ráhibáznak.)

Ez pedig azt is jelenti, hogy **kellően sok emberből** valószínűleg lesznek olyanok, akik **konzisztensen szerencsések**, mindig a jót fogják ki. (Meg olyanok is, akik a rosszat.) Valamint, ha valaki elég sokat próbálkozik, akkor könnyen lehetnek az életében **hosszabb szerencsés** (és szerencsétlen) **sorozatok**, időszakok. Mindazonáltal a legtöbb embert a szerencsék és szerencsétlenségek vegyeseen érik, illetve egyszer hopp, másszor kopp: többnyire tehát természetesen a nagyobb valószínűségű kimenetek következnek be.

2) A szerencse arcai

Az ember sok különféle dologban lehet szerencsés (vagy szerencsétlen), így:

- **Abban, hogy egyáltalán létezhet, megszületett.**

Lásd ehhez 'A világ és a saját létünk csodája' témát.

- **Ha jó adottságokkal, tehetséggel áldotta meg az élet.**

Miáltal a szorgalma is többet ér: aki például okosabb, az ugyanannyi munkával többet tud szerezni.

- **Hogyha jó helyre illetve jó időbe születetik valaki.**

Vannak ugye, akik gazdagabb és vannak, akik szegényebb országokba, családokba érkeznek; illetve az sem mindegy, hogy az embernek mikor adatik meg az élet: vannak könnyebb és nehezebb korszakok, továbbá a korábban élőknek hatalmuk van a későbbiek felett, úgy, hogy rajtuk múlik, hogy milyen világot, mennyi természeti kincset hagynak maguk után – ugyanakkor a későbbiek örökölnek is a korábbiaktól: anyagi dolgokat, pl. városokat, gyárat, de kultúrát, tudást is.

- **Különféle ügyekben mutatkozó szerencsék**

Az életben a fentiekén túl is sok minden múlik a szerencsén (is), alakulhat számunkra jól vagy rosszul.

Például, hogy kikkel találkozunk, mennyire találunk igaz barátokat, hozzánk illő házastársat, elgázolnak-e az utcán, betegek leszünk-e, stb... **Lásd** még ehhez a 'Döntések' témában, hogy a kimenetelt illetően sok múlik a szerencsén is; az 'Értékkeremtés' témában a körülmények szerepét a munka eredményében; valamint az 'Érvényesülés' témában a szerencséről és szorgalomról írtakat.

Mindezek a szerencsék-szerencsétlenségek aztán, egyebek mellett, anyagi egyenlőtlenségekben csapódnak le.

3) A természet és a társadalom, mint a szerencse és egyenlőtlenség forrásai

Alapvetően két dolog, a természet és a társadalom miatt létezik egyenlőtlenség a világban; illetve ezek döntik el, hogy konkrétan ki lesz szerencsés és szerencsétlen, ki jár jól és ki jár rosszul.

○ Természet

A természet rendeli úgy például, hogy lehetnek okosabb és kevésbé okos emberek, hogy ilyen a *rendszer*.

Másfelől a természetén múlik, hogy *konkrétan* ki nyeri meg a lottót, vagy jelentős részben az is, hogy konkrétan ki lesz beteg, ki születik okosnak.

A természet szerepe miatt a világban óhatatlanul van és (véltetőleg) lesz is egyenlőtlenség, szerencsétlenség.

Lásd még 'Az evolúció általában' témában, hogy annak feltétele a változatosság (egyenlőtlenség); az 'Igazságosság' témában a természet, az élet közönyösségét, hogy ezek se nem rossz-, se nem jóindulatúak az emberrel; valamint a 'A boldogság keresése és korlátai' témában, hogy ami természetes (pl. az egyenlőtlenség), az nem feltétlenül jó.

○ Társadalom

Egyenlőtlenségek a társadalom miatt is vannak; például az, hogy létezik magántulajdon, vagy ha szigorúan rétegzett társadalmakban, illetve piaci *rendszerben* élünk, az társadalmi választás eredménye, nem a természet kényszerít bennünket erre.

Másrészt a társadalom is dönt arról, hogy *konkrétan* ki jár rosszul és ki jár jól, például, amikor valakit elnyomnak, mert nő vagy fekete.

Fontos kiemelni az ember, **a társadalom lehetőségét arra, hogy javítson a természet által kiszabott egyenlőtlenségeken**, például úgy, hogy igyekszik fejleszteni a

rosszabb adottságokkal rendelkezőket, meggyógyítja a betegeket, kárpótolja őket. **Mindazonáltal gyakran inkább még növeljük is az egyenlőtlenséget.**

Érdekes lehet ehhez a 'Férfi és nő' téma, a két nem közötti természettől adott különbségekről, illetve 'Az ember kétneműsége' témában a nemek társadalmi helyzetéről írtak.

Néhány megjegyzés a **társadalmi rétegekről**:

- A magasabb státusz általában nagyobb vagyonnal párosul.

Bár Indiában például a papok voltak legfelül.

- Sok társadalom védi, konzerválja a rétegződést, az egyenlőtlenséget.

Explicit módon, **kifejezetten**, gondoljunk az indiai kasztrendszerre vagy a feudalizmusra – vagy **hallgatólagosan**, amikor engedjük, hogy a felsőbb rétegek előnyösebb helyzetüket kihasználva megerősítsék, továbbörökítsék azt.

- Az egyes rétegek kultúrája is eltérő lehet.

Vegyük csak a népművészetet és a felsőbb körök kifinomult etikettjét.

Lásd ezekhez az 'Embertípusok' témában a felsőbb körökről és az egyszerű emberekről írtakat; a 'Bal oldal - Jobb oldal' témában a leszakadtakat, valamint, hogy nemcsak az aktuális életszínvonal, hanem annak változása, a tendencia is számít abban, hogy valaki hogy érzi magát.

Lásd végül 'Az etika alapjai' témában az ember különleges helyzetét, hogy öntudata, etikai érzéke révén képes felismerni a helytelent, az igazságtalanságot, így, ha akar, tud is tenni ellene.

4) Egyenlőtlenség és igazságtalanság

Az egyenlőtlenség gyakran igazságtalan – de lehet igazságos is, akkor, ha valakinek az nagyobb erőfeszítése, szorgalma miatt van több. Az igazságos egyenlőtlenséget nem olyan nehéz elfogadni, az igazságtalan, meg nem érdemelt egyenlőtlenség az, ami igazán bosszantja az embereket.

Lásd ehhez alább az egyenlőtlenséget az emberek szemében igazolni képes tényezőket; valamint az 'Igazságosság' témát.

Ezen kívül **az egyenlőtlenség hasznos is lehet**, különösen azáltal, hogy ösztönöz, nagyobb hatékonysággal jár, ahogy alább látni is fogjuk.

Lásd végül 'A jóság elvárható mértéke' témában, hogy akinek szerencséje folytán több jut, attól elvárható, hogy azt bizonyos mértékig (10-20%) megossza másokkal.

3. Az anyagi egyenlőtlenség tényezői

Itt azt vizsgáljuk meg, mik növelik, és mik csökkentik az egyenlőtlenségeket, mik játszanak szerepet azok alakulásában.

• Szerencse

Mint láttuk, sok mindenben lehetünk szerencsések és szerencsétlenek, ami aztán nem kis részben anyagi egyenlőtlenségekben csapódik le. Különösen az, hogy milyen adottságokkal rendelkezünk, hogy jó vagy rossz helyre születünk, illetve a döntéseinkkel, az érvényesüléssel kapcsolatos szerencsénk, szerencsétlenségeink.

• Szorgalom

Amit szintén említettem. Idézzük fel, hogy szerencséje folytán az ember szorgalma is többet érhet, például aki okosnak születik, az könnyebben keresi a pénzt. Lásd továbbá az 'Érvényesülés' témában, hogy aki szerencsés, az a szorgalmat, aki szerencsétlen, az jellemzően a szerencsét tartja a fontosabb tényezőnek.

• Önzés

Nyilván, ha az, akinek több van, több pénzt keres, mindent megtart magának, az növeli az egyenlőtlenséget. Lásd a 'Racionalitás és önzés' témát.

• Tulajdon

Az anyagi egyenlőtlenségeknek érthető módon alapfeltétele, hogy a dolgokról meg legyen mondva, hogy azok kinek a tulajdonába tartoznak. Lásd a 'Tulajdon' témát.

• Társadalmi csoportok, rétegek elnyomása, hátrányos megkülönböztetése

Ezt sem kell sokat magyarázni. Lásd hozzá az 'Ideológiák' témában, hogy míg régebben a jogi, méltóságbeli egyenlőtlenségek is igen jellemzőek voltak a világban, mára ezek jelentősen mérséklődtek – az anyagi egyenlőtlenség azonban továbbra is nagyfokú.

• Piac

Ahogy 'A piac gyakorlati hiányosságai' témában olvasható, a piac növeli az egyenlőtlenségeket, feszültségeket, illetve a szabad verseny is van, akinek kedvez (különösen a nagyoknak, erőseknek), és van, akinek nem.

Lásd aztán 'A piac alapjai' témában az egyenlőtlen cserét, hogy lehet egy üzlet kölcsönösen előnyös a feleknek, létrejöhet az önkéntes alapon, de attól az még lehet az egyik fél kizsákmányolása, ha az épp csak valamit, a másik fél viszont sokat nyer vele.

Lásd továbbá 'A piac elvi korlátai' témában, hogy a piaci koncentráció (pl. monopólium) növeli az egyenlőtlenséget.

• Lopás

Merthogy tulajdon egyoldalúan, jogtalanul is átkerülhet egyik embertől a másikhoz. Ez aztán csökkentheti is az egyenlőtlenséget (Robin Hood) – de növelheti is (nagybani korrupció).

1

• Tőke, munkaerő és egyenlőtlenségek

Akinek van pénze, tőkéje, az is fial neki, alapból jobban gazdagodik tehát a dolgozóknál, akik csak a munkaerejükből pénzelnek. Ráadásul a tőke újabban egyre nagyobb arányban részesedik a termelés hasznából, egyrészt a fokozódó gépesítés, másrészt a globalizáció miatt, lásd alább.

2

Egyenlőtlenségek azonban a munkán belül is vannak: akinek jobbak a képességei, aki keményebben dolgozik, az többet kap.

3

Lásd ezekről 'A piac gyakorlati hiányosságai' és az 'Értékkeremtés' témákban. Lásd továbbá alább a szakszervezeteket.

• Laza monetáris politika

Vagyis, amikor például azzal, hogy alacsonyan tartják a kamatokat, a jegybank, az állam több pénzt pumpál a gazdaságba, hogy élénkítse azt. Az új pénz pedig jellemzően azokhoz kerül, akiknek eleve több van, a középosztály meg rosszul jár az alacsony kamatokkal. Lásd erről a 'Gazdaságpolitika, makroökonómia' témában.

4

5

• Adózás, újraelosztás

Ami képes mérsékelni az egyenlőtlenségeket, különösen a progresszív jövedelemadó, a vagyonadó és az örökösödési illeték.

6

• Oktatás

Ha az a szegényeknek is hozzáférhető, vannak ösztöndíjak a számukra, az nagyban hozzájárul a felemelkedésükhöz, az egyenlőtlenségek csökkenéséhez. Lásd továbbá a 'Gazdasági növekedés és fejlődés' témában az oktatás szerepét az országok felzárkóztatásában.

7

• Gépesítés, a termelékenység növekedése

Melyre már utaltam fentebb. A lényeg a következő: a termelésben a gépek egyre inkább kiszorítják a munkaerőt, tőke viszont továbbra is kell hozzájuk, amely így egyre jobban

8

profitál – az egyenlőtlenségek tehát növekednek. Lásd erről az ‘Iparizált világunk’ témában.

Jellemző továbbá a **munkaerő kettészakadása** is képzetlenekre és képzettekre, mely utóbbiak munkájára továbbra is szükség van, így őket meg is fizetik. A képzetlenek a helyzet igazi vesztesei.

• Globalizáció

A globalizáció, a termelés áttelepítése a fejlődő országokba, a munkalehetőségek bővülése ezeken a helyeken sokak szegénységét enyhítette – ami **világszinten jelentős mértékben csökkentette az egyenlőtlenséget**. (Emlékezzünk a fenti ábrára, ahogy a két púpból egy lett.)

Másfelől viszont **országokon belül nőttek az egyenlőtlenségek**: a fejlődő országokban azért, mert vannak, akik sokkal többet nyertek a globalizációval, mint az egyszerű munkások, nyugaton meg azért, mert akiknek a munkáját áttelepítették, az rosszul járt, míg az áttelepített gyárak tulajdonosai, a tőke jól.

Jellemző negatívum továbbá a fejlődő országokbeli munkaerő kizsákmányolása, hogy azért így sem fizetnek nekik túl sokat, és hogy cserébe rossz körülmények között, sokat kell dolgozniuk; illetve a szegényebb országok munkaerőjét és természeti kincseit nagyrészt a gazdagok érdekében aknázzák ki.

Lásd a ‘Globalizáció’ témában a globalizáció hatását az egyenlőtlenségekre, a munkaerőre és a tőkére, hogy a globalizáció a nagytőkének jobban kedvez, mint a kicsinek, és az országok versenyét a tőkéért.

• A segélyezés árnyoldala

Erről, hogy abból mennyi mindenki és hogyan részesedik a szegényeken kívül, a ‘Gazdasági növekedés és fejlődés’ témában lehet bővebben olvasni.

• Divergencia

Magyarul, a különbség növekedése szegények és gazdagok között. A gazdagokat több tényező is segíti abban, hogy még gazdagabbak legyenek:

○ A gazdagok eleve többet profitálnak

Mert akinek pénze van, az is fial neki; mert a gazdagok nagyban fektethetnek be, ami olcsóbb, mint sok kis befektetést összegyűjteni; és mert nagyobb kockázatot vállalhatnak, mivel

kevésbé kell félniük a veszteségtől – a kockázatosabb befektetések pedig átlagosan többet hoznak.

○ **A gazdagoknak kedvező körülmények**

Ilyenek, mint láttuk, hogy a piac a nagyoknak kedvez; a tőke hasznának emelkedése a gépesítés és a globalizáció miatt; illetve a laza monetáris politika népszerűsége, mert az új pénz nagy része is a gazdagokhoz kerül.

○ **A pénz ereje és befolyása**

Vagyis, hogy a gazdagok a pénzük, befolyásuk révén el tudják intézni maguknak a kedvezőbb feltételeket, hogy a játékszabályok nekik kedvezzenek; illetve ki tudják játszani azokat; és a pénzük segítségével meg is tudják védeni, amijük van.

○ **Öröklés**

Mely által generációkon keresztül folytatódhat a felhalmozott vagyon gyarapodása.

○ **Országok közötti divergencia**

Egy gazdag ország is könnyebben gazdagszik tovább, hiszen ott már kiépült egy erős gazdaság, megvan az azt támogató infrastruktúra, oktatás, szaktudás és érdekérvényesítő rendszer – szemben a szegényebb helyekkel, ahol mindez nagyrészt hiányzik.

Fel szokott merülni továbbá a kérdés, hogy aki már annyira gazdag, hogy örökre megvan mindene, az vajon **miért nem áll le?** Nos azért, mert **a nagyon gazdagok** nemcsak azért halmozzák a vagyont, hogy elköltsék, hanem inkább azért, mert számukra a minél nagyobb gazdagság jelenti a sikert, illetve, ha túltehetnek másokon; mert ebben érzik jónak, ezzel valószínűsítik meg magukat; és mert élvezik az üzlet, a játék izgalmát. (Meg az sem mellékes, hogy ahogy gazdagszik valaki, egyre könnyebben jön a pénz, egyre nehezebb azt mondani, hogy nem kell több.) Vannak ugyan olyanok is, akiknek elég annyi, amennyit el tudnak költeni β – az ilyenek viszont éppen ezért nem válnak nagyon gazdaggá.

Itt lehet végül elmondani, hogy **az egyik területen élvezett előnyt fel lehet használni más területeken történő**

előny szerzésre. Így különösen, ha valaki okos, szép vagy ismert, azzal gazdagságra tehet szert – és fordítva, aki gazdag, az vehet magának jó oktatást, gömbölyű melleket vagy hírnevet. Ezért is vannak halmozottan előnyös helyzetben lévő emberek.

- **Az egyenlőtlenség önfenntartó**

Mindenekelőtt: **a szegénység és gazdagság generációról-generációra öröklődik.** Nem is csak a vagyon öröklődése miatt; hanem azért is, mert jó oktatást is az kap inkább, akinek van rá pénze; a következő generáció a családi összeköttetéseket, a család üzleti rutinját is megkapja; illetve a család kultúrája, munkamorálja, stb... is beépül a gyerekekbe. Lásd alább az esélyegyenlőséget.

Az egyenlőtlenségek fennmaradásához továbbá jelenősen hozzájárul **a saját státuszon belül történő házasodás is,** vagyis ha gazdag a gazdaggal, szegény a szegénnyel jön össze.

Lásd továbbá a 'Bal oldal - Jobb oldal' témában a visszaút nehézségét, ha valaki egyszer leszakadt a társadalomban, a súlyosan **leszakadtakat**, akik már „nem tudnak akarni”, már nem is törekszenek, illetve azokat, akiknek nem sok hiányzik hozzá, hogy leszakadjanak.

Végül nem elhanyagolható, hogy **„drága dolog is szegénynek lenni”.** Mit értek ez alatt? Különösen azt, hogy ha valaki eladósodik, a sok kamat miatt végül még annál is kevesebbet kap, mint amennyi kevés pénzt összeszed. De ez nem minden, aki szegény, annak nincs pénze bevásárolni, amikor valami olcsó, akciós; nem tud oda menni, ahol olcsóbbak a dolgok (pl. mert nincs autója, és így nem jut ki a hipermarketekbe); illetve nem bankol, nincs hitelkártyája, nem ért az internethez, ezért nem tud élni az olcsó internetes ajánlatokkal. Mindezek folytán aztán az effektív jóléti különbségek még nagyobbak lehetnek annál, mint amit a jövedelemkülönbségek mutatnak.

De nem csak az egyenlőtlenségek mértéke számít, hanem az is, hogy azt hogyan viselik az emberek. **Lásd** alább az egyenlőtlenségek megéléséről írtakat, az ember relatív szemléletét, az egyenlőtlenséget igazolni, elviselhetőbbé tenni képes tényezőket, és hogy miket várnak el az emberek, a teljes egyenlőség helyett.

4. Politikai megfontolások

Néhány, egyéb témákban kifejtett, az egyenlőtlenséghez kapcsolódó megfontolás:

- **A közgazdaságtan hagyományos játéktere**

Mely nagyjából a nyers kapitalizmus rendszerét írja le, tételei annak hatékonyságát demonstrálják, ezzel objektívnak tűnő érveket szolgáltatnak az egyenlőtlenségek elfogadásához. Lásd erről a 'Közgazdaságtan' témában; illetve lásd a piac etikáját a 'Modernitás és etika' témában.

- **A gazdasági baloldal és jobboldal**

Az egyenlőtlenségek a gazdasági baloldalt zavarják inkább, az törekszik azok mérséklésére, akkor is, ha az alacsonyabb gazdasági növekedéssel jár – míg a jobboldal fordítva gondolkodik. Lásd a 'Bal oldal - Jobb oldal' témát.

- **Az egyenlőség ideológiája**

Az egyenlőség jól hangzik, sokaknak alapból szimpatikus, könnyű érvelni vele. Ugyanakkor, mint látni fogjuk, az egyenlőtlenségeknek is megvannak az előnyei, melyektől az egyenlőség ideológiája mentén gondolkozók gyakran eltekintenek, túlzásokba esnek, leegyszerűsítő módon láttatják a kérdést; gondoljunk csak a kommunizmusra. Lásd bővebben az 'Ideológiák' témában.

- **Szegények a politikában**

Szintén a 'Bal oldal - Jobb oldal' témában olvasható, hogy a proletár nincs szilárdan elköteleződve egyik oldal mellett sem, a bal- és a jobboldal is meg szokta őt vásárolni. Lásd még ugyanott, hogy (egyebek mellett) a súlyosan leszakadtak adják a szélsőségek társadalmi bázisát.

5. Egyenlőség vagy hatékonyság

1) A választás

A piac egyenlőtlenségeket termel, ha azonban ezek ellen fellépünk, korlátozzuk a piacot, szabályozzuk a gazdaságot, azzal egyszersmind aláássuk a piac biztosította hatékonyságot is. Igencsak választani kényszerülünk tehát egyenlőség és hatékonyság között, nem érhetjük el a kettőt egyszerre.

Az egyenlőtlenség csökkentését célzó beavatkozás mindenképp a **jövedelem-újraelosztás**; de hasonlóképp például

a **trösztellenes szabályok** is, melyek nem hagyják túl nagyra nőni a vállalatokat. Ezek által viszont csökken az ösztönzés, az emberek kevésbé igyekeznek; illetve méretgazdasági előnyök veszhetnek el, merthogy nagyban olcsóbban lehetne termelni.

Lásd ehhez 'A piac előnyei' témában a teljesítményre ösztönzést és a különféle hatékonyságokat (allokációs, termelési, technikai). A piacnak ezen kívül számos további előnye, hátránya és hatása van még, melyekre szintén kihat, ha szabályozzuk azt.

2) Az újraelosztás hatékonyságát

Az újraelosztás több szempontból is hatékonytalan:

○ Az ösztönzés csökkenése

Az is kevésbé igyekszik ugyanis, akitől elvesznek, és az is, aki kap: minek hajtsuk magunkat ugyanis, ha elveszik annak jutalmát, vagy ha anélkül is ellátnak bennünket. Ráadásul, ha az újraelosztás során a szorgalmasok jutalma a munkakerülőkhöz kerül, az igazságtalan is.

○ Az újraelosztás költségei

Az adórendszer működtetése, a kényszer, amit ki kell fejteni, nincs ingyen; ahogy a potyautasok kiszűrése sem, hogy a valóban rászorulóknak kapják meg a támogatást. (Ezen kívül kevesebb juthat beruházásra is, lásd alább, hogy a gazdagok másra fordítják a pénzüket.)

Ugyanakkor, azon felül, hogy javul a szegények helyzete, az újraelosztásnak további előnyei is lehetnek: csökkenhetnek a társadalmi feszültségek, a bűnözés, stb... Lásd alább az egyenlőtlenség hátrányait.

3) A gazdaság szabályozásának további veszélyei

Számos ilyen van:

○ Bürokrácia

A gazdaság szabályozása ugyanis adminisztrációval jár – ami nemcsak költséges, de lassítja az üzletmenetet is.

○ Lobbi érdekek

A piacban az is a jó, hogy pártatlan – egy szabályozott gazdaságban viszont, aki különösen pénze vagy kapcsolatai

révén befolyással bír a szabályozókra, annak az érdekei könnyebben érvényesülhetnek.

- **Korrupció**

Mert jó pénzért gyakran meg lehet venni a számunkra kedvező döntéseket, meg lehet olajozni a bürokrácia gépezetét.

- **Feketepiac**

A piac erejét nem könnyű elfojtani: ha drágábban is el tudunk adni valamit az előírtnál, ha drágábban ugyan, de legalább megkapjuk, ami nekünk kell, stb..., az elég nagy csábítás a hivatalos út megkerülésére.

- **Spekuláció**

Különösen a valutaárfolyamok szabályozása, védelme kapcsán.

Hogy megy ez? Az állam próbálja védeni a hazai valuta árfolyamát, folyamatosan vásárolja azt, ami azonban egyre apasztja a devizakészleteit. A spekulánsok tudják ezt, és arra számítanak, hogy az állam előbb-utóbb kifogy az eszközökből, és kénytelen lesz leértékelni a hazai valutát. Folyamatosan szabadulnak tehát tőle, ezzel fenntartva a nyomást a leértékelésre – ami végül gyakran be is következik.

- **Gazdasági lassulás, lemaradás a nemzetközi versenyben**

Például, mert megemelik a minimálbért, és emiatt kevesebb embert foglalkoztatnak, drágábbá válik, csökken a termelés; vagy ha a trösztellenes szabályaink miatt a hazai nagyvállalataink hátrányt szenvednek a külföldiekkel szemben, akiket nem zargatnak hasonlókkal.

Végül, a szabadság ideológiájának hívei **elvi okokból** is ellenezhetik a piac szabályozását.

Lásd ide kapcsolódóan az 'Ár és érték' témában a kultúra piaci árazásának előnyeit és hátrányait.

4) Az egyenlőség változó ára \$

Hogy mennyi áldozatot kell hozni a kisebb egyenlőtlenségért, az változó, a következők jelentős hatást gyakorolnak rá:

- **Ami az emberek fejében van**

Közelebbről, ha **megelégszenek a jólét egy kielégítő szintjével**, ha **szolidárisak egymással**, az természetesen elősegíti az ügyet. Továbbá, ha **kevésbé opportunisták**, nem

próbálják kijátszani a rendszert, befizetik az adót, nem veszik fel a segílyt, ha nem szorulnak rá, az szintén sokat számít az egyenlőtlenség kezelését illetően.

Lásd ehhez a 'Gazdasági növekedés és fejlődés' témában, hogy az országok gazdagsága szempontjából is sokat számít, ami az emberek fejében van, hogy mennyire opportunisták. Lásd továbbá az 'Egyensúly (Az ember élete - Elvek)' témában, hogy legyen olyan, hogy „elég”.

○ **A technika, a tudomány fejlődése**

Mely segíthet a csalók kiszűrésében, az újraelosztás olcsóbb megszervezésében, illetve a korábbi tapasztalatok feldolgozásával, a tanulságok levonásával is hatékonyabbá teheti a rendszert.

A körülményektől függ tehát, hogy hol, mikor mennyire érdemes törekedni az egyenlőtlenségek csökkentésére, illetve, hogy ha bizonyos körülmények között ez nem sikerült, az nem jelenti azt, hogy örökre halálra van ítélve a dolog. Ebből is látszik egyébként, hogy a gazdaság szabályozottságának mértékében sem kell végletekben gondolkozni, meg kell találni a megfelelő egyensúlyt.

Lásd ehhez a 'Demokrácia és diktatúra' témában a központosítás skáláját, hogy a legtöbb rendszer a politikában és a gazdaságban is keverék.

6. Az egyenlőtlenségek hátrányai és előnyei

6.1. Hátrányok

- **Az alul lévők nehéz helyzete, a felül lévők pazarlása**
- **Ha az egyenlőtlenség igazságtalan**
- **Feszültségek társadalmi és egyéni szinten is**

Nyilván, társadalmilag a szegény és gazdag osztályok között – de az egyenlőtlenség egyéni szinten is nyomasztó tud lenni, ha a testvérem, a barátom meggazdagodott, én meg nem, ha a szomszédomnak nagyobb a háza, autója, stb...

- **A tehetség kibontakozásának akadályozása**

Ha egy tehetséges, ámde szegény gyerek nem járhat jó iskolába, elsikkad, az nemcsak neki rossz, képességei a társadalom javára sem fognak kamatozni. Képzeljük csak el, hogy valakiből lehetett volna egy professzor, akik kutatott, sokakat tanított volna, stb..., de az anyagiak miatt ez zátonyra futott. (Ekképp egyébként az ösztöndíjak sem csak azokat szolgálják, akik megkapják őket.)

• A demokrácia rosszabb működése

Mint a 'Demokrácia és diktatúra' témában olvasható, a mérsékelt egyenlőtlenségek előfeltétele a jól működő demokráciának.

• Az egyenlőtlenségek szerepe a globális problémákban

A globális problémákat az egyenlőtlenségek miatt is nehéz kezelni.

Ahogy a 'Globális problémák' témában írom, a szegények és a gazdagok eltérő módon, de mindketten hozzájárulnak ezekhez a problémákhoz, miközben egymásra mutogatnak, hogy a másik sem teszi meg a magáét. Az egyenlőtlenségek csökkentése, a gazdagoknál a pazarlás visszafogása, a szegényeknél a jólét mérsékelt emelése ezen is segíthet.

• A szabályok megszegése B, bűnözés

Az egyenlőtlenségek ezekhez is hozzájárulhatnak: ha látom, hogy a másoknak több van, hajlamos lehetek a könnyebb utat választani, hogy utolérjem őt; illetve lehetnek, akik a pusztá megélhetésért kénytelenek bűnözni.

• Eladósodás B

Végül, az egyenlőtlenség az eladósodást is elősegítheti, azáltal, hogy látva, hogy másoknak mi mindenre futja, az akinek nincs pénze, kedvet kaphat, hogy hitelből költsen.

6.2. Az egyenlőtlenség előnyei

Nem árt látni, hogy ilyenek is vannak.

• Ösztönzés

Mint említettem, mások gazdagsága teljesítményre ösztönözhet, a munkánkkal pedig nemcsak magunknak szerzünk, hanem másoknak is hasznára válunk.

Nem utolsósorban pedig az aljamunkát is van, aki elvégezze, azáltal, hogy vannak, akinek nagyon kell a pénz, illetve akik szerényebb képességekkel bírnak. (Bár lásd ehhez az

‘Iparizált világunk’ témában, hogy egyre kevésbé van szükség a kevésbé értelmesebbek munkájára.)

● **Az egyenlőtlenség igazságos is lehet**

Ha a szorgalmasnak jut több, mint a lustának, ahogy már utaltam rá.

● **Meg lehet spórolni az újraelosztást, a gazdaság szabályozását.**

Illetve az ezekkel járó hatékonytalanságot, veszélyeket, melyeket fentebb láttunk.

● **A gazdagok másra fordítják a pénzüket**

Aminek az az előnye, hogy kisebb hányadát fogyasztják el, így több jut beruházásra, **tőke képződik.**

Másfelől befektetések közvetlenebbek, inkább részvényekbe, vállalkozásokba rakják a pénzüket, ahelyett, hogy bankban tartanák.

Hogyan érinti a keresletet a gazdagok alacsonyabb arányú fogyasztása? Az összességében nem feltétlenül csökken, hiszen a gazdagok pénze be van fektetve, azt mások használják – a kereslet szerkezete viszont módosul: a végső fogyasztási cikkek iránt csökken, a beruházási javak (gépek, stb...) iránt viszont nő. Lásd ehhez ‘A piac gyakorlati hiányosságai’ témában az egyenlőtlenségek miatti nyomást a fogyasztói bázison. (Illetve a ‘Demokrácia és diktatúra’ témában, hogy az utóbbiak szeretnek építkezni – ami szintén úgy lehetséges, hogy az emberek kevesebbet fogyaszthatnak.)

Lásd továbbá a ‘Részvények, tőzsde, spekuláció’ témában az egyenlőtlenség hozzájárulását a tőzsde emelkedéséhez.

Két mondat még arról, hogy a köz szempontjából **sem mellékes, hogy a gazdagok miben tartják, hogyan hasznosítják a vagyonukat**, mennyiben részesülnek annak hasznából mások. Így, ha vagyontárgyakat, házakat, autókat vesznek, azzal egyszer ugyan keresletet generálnak, munkát, hasznot adnak másoknak – de ennyi. Ha viszont vállalkozásaik, részvényeik vannak, stb..., azzal folyamatosan hozzásegítenek másokat a megélhetéshez, illetve hasznos termékeket állítanak elő.

● **A piac előnyei és hátrányai**

Ezeket nem az egyenlőtlenségek okozzák, hanem a piaci rendszer – amely egyúttal egyenlőtlenségeket is generál. Ha tehát elfogadjuk a piacot és az általa teremtett egyenlőtlenségeket, akkor a piac többi előnyét és hátrányát is megkapjuk vele.

Mint **például** az alacsony árakat, az anyagi bőséget és a választékot – de a versenynyomást, pazarlást és a környezeti problémákat is. Lásd ‘A piac előnyei’ és ‘A piac gyakorlati hiányosságai’ témákat.

• A gazdag országok problémái

Ezek nem kimondottan előnyei az egyenlőtlenségnek; annyiból érdemes itt említeni őket, hogy a szegények lássák, akkor sem volna minden fenéig tejfel, ha gazdagok volnának, ennyiből a szegénységnek is megvannak az „előnyei”.

○ Újabb keletű növekedési, globalizációs problémák

Mely magában foglalja a termelés, a munkahelyek áttelepítését a feltörekvő országokba; az azok részéről mutató verseny; az ezek miatt bizonytalanabb növekedést és eladósodást; illetve a bevándorlás okozta bonyodalmakat. Lásd ezekről a ‘Gazdasági növekedés és fejlődés’ témában.

○ Elkényelmesedés és dekadencia

A békében és jólétben felnőtt generációknak egyrészt nem igazán fűlik már a foga a rosszul fizető, nehéz munkákhoz, inkább maradnak munka nélkül és segélyen. Másrészt ilyen körülmények között az emberek hajlamosak eltelni, nem értékelik a jó dolgukat, elvesztik a célt. (Mialatt például a drogokhoz is könnyebben nyúlnak. A drogprobléma egyébként is elsősorban a leszakadtaknál és a felsőbb rétegeknél jelentkezik, a középosztályt viszonylag kevésbé sújtja. β) Lásd ehhez a ‘Politikai konfliktusok’ témában, hogy a háború újra meg szokta tanítani az embereket örülni a békének, a jó dolguknak.

○ Demográfiai problémák

Ezek, a népességfogyás is elsősorban a jómódúbb országokat sújtják; lásd bővebben az ‘Ember, társadalom és család a modern világban’ című témában.

• Egyebek

Még pár kisebb jelentőségű előnye az egyenlőtlenségnek, különbözőségnek:

○ Különbőféle tehetségek, specializáció

Különbözőek vagyunk, mindenki másban jó, így mindenki más feladatra tud hatékonyan specializálódni – ekképp pedig együtt, a többi specialistával együttműködve többre megyünk. Lásd a ‘Versengés és együttműködés’ témában az együttműködés előnyei között a specializációt.

○ A dolgok egyenlőtlen felosztása

Ez is hasznos lehet, mint például amikor egy szekrényben vannak kisebb és nagyobb fiókok, és a kisebbeket erre, a nagyobbakat meg arra tudjuk jól használni.

7. Az egyenlőtlenségek megélése

Az egyenlőtlenségek mértékén felül, mint utaltam rá, az sem mellékes, hogy azokat hogyan éljük meg.

1) Relativitás az emberben

Az ember nagymértékben másokkal méri magát – tehát számít neki az egyenlőtlenség. Különösen, az hogy az ember mennyire elégedett azzal, amije van, jelentős mértékben attól függ, hogy másoknak mi je van.

Lásd az ‘Emberi relativitás’ témában az összehasonlító szemléletet (hogy az emberek egymással mérik magukat, egymást és általában a dolgokat), a megelégedettség relativitását; valamint az abszolút szemléletet (amikor olyannak látjuk a dolgokat, amilyenek, nem hasonlítgatjuk őket máshoz).

Lásd továbbá ‘A siker motívuma’ témában a sikerkritériumok relativitását, hogy sikeresnek, „valakinek” is hajlamosak vagyunk akkor érezni magunkat, ha másoknál sikeresebbek vagyunk. Lásd még a ‘Hiúság’ témában, hogy a hiú ember mások fölé helyezi magát, illetve a kisebbségi érzést; valamint az ‘Emberi relativitás’ témában, hogy mennyire vagyunk elégedettek, attól függően, hogy a másik, a barátunk mennyire elismert, sikeres.

2) Az egyenlőtlenséget az emberek szemében igazolni képes, azt elviselhetőbbé tevő tényezők \$

○ Ha az egyenlőtlenség igazságos

○ Esélyegyenlőség

Ha mindenkinek, a szegénynek is megvan a lehetősége a sikerre, a jólétre, a gazdagságra, az jelentősen enyhít az egyenlőtlenségekkel szembeni ellenérzéseken.

○ Ha van valami jónak tekintett dolog a rendszer mögött

Mint például a **szabadság**, amely (az egyenlőséghez hasonlóan) szintén jól hangzik, és ha valami, a piac, szabad, az segít elfogadni azt, annak hátrányos következményeit, így az egyenlőtlenséget is. Lásd a szabadság ideológiáját az ‘Ideológiák’ témában.

De hasonló az is, ha az emberek szerint a **jóisten** rendelte el a fennálló, egyenlőtlen társadalmi rendet; vagy ha a rendszerre, a piaci versenyre úgy tekintenek, mint ami „**természetes**”. (Noha valójában, ami természetes, az nem feltétlenül jó; lásd ezt ‘A boldogság keresése és korlátai’ témában.)

○ Eleve elrendeltség

Ha az emberek szerint „ez a dolgok rendje, mi ezek vagyunk, ez a mi helyünk”, az segíthet megbékélni a helyzettel. (Különösen, ha a jóisten rendezte el a dolgokat: ez segített a

középkor népének – a mai világban viszont már nem működik; bár a piac természetessége részben hasonló.)

○ **Ha nem szembeötlő mások gazdagsága**

Ha nem szembesülünk mások gazdagságával, ha azok nem hivalkodnak vele, akkor kevésbé bosszantó az egyenlőtlenség.

○ **Cirkusz és kenyér**

Egyfelől a **cirkusz**: a TV, a bulvár, stb... az ilyen dolgok, elszórakoztatják az embert, elterelik a figyelmét a szegénységéről, a problémákról.

Másfelől a **kenyér**: ha az embernek megvan a lehetősége az alapvető boldogulásra, az elveszi az elégedetlensége nagy részét. Lásd erről alább.

A cirkusz és a kenyér ezért is alapvető eszköze a nép nyugton tartásának, ahogyan az a 'Politikai konfliktusok' témában olvasható.

3) Teljes egyenlőséget nem is nagyon vár el senki.

Az emberek sokkal inkább tisztességes elbánást várnak, lehetőséget az alapvető boldogulásra, esélyt a felemelkedésre illetve némi szolidaritást.

Ha ez megvan, akkor nem nagyon lázadoznak, az igazságtalan egyenlőtlenségeket is elég jól tolerálják, egyúttal kevésbé is bűnöznek, és lényegesen kevésbé radikalizálódnak, csatlakoznak szélsőséges csoportokhoz.

A tanulás az, hogy...

Nem szabad az embereket teljesen kifacsarni, ellehetetleníteni, magukra hagyni, ügyelni kell rá, hogy legalább a legszükségesebbekhez mindenki hozzá tudjon jutni.

Lásd ezekhez a jólét és biztonság fontosságát az emberek számára, a 'Demokrácia és diktatúra' témában; az alapvető

jólét különös fontosságát a ‘Gazdasági növekedés és fejlődés’ témában; valamint a szerencse fentebb említett 10-20%-os megosztását.

Illetve ‘A jószág elvárható mértéke’ témában az elnyomók és elnyomottak kései leszármazottainak viszonylatát. (Merthogy a régi elnyomás is fontos oka lehet a jelen egyenlőtlenségeinek.)

8. Az egyenlőtlenségek kezelése

8.1. Az egyenlőtlenségek ellenőrzés alatt tartása

Bár az egyenlőtlenség sok szempontból hátrányos, láttuk, hogy **megvannak az előnyei is**, hogy a nagyobb egyenlőség megteremtése, az újraelosztás, a gazdaság szabályozása hatékonytalanságot eredményez, különféle veszélyeket rejt magában, továbbá, az emberek nem is igénylik a teljes egyenlőséget. Így...

A teljes egyenlőség sem praktikus, sem igazságos nem lenne, így nem is ezt kell megcélozni – viszont az egyenlőtlenségeket mindenképpen tanácsos ellenőrzés alatt tartani.

Jobb tehát, ha nem hagyjuk elszaladni őket. (Bár túlságosan szigorúnak sem kell lenni azért: a praktikum miatt bizonyos fokú igazságtalan egyenlőtlenség is megengedhető.)

Lásd ehhez az ‘Értékteremtés’ témában a haszon igazságosabb felosztását, illetve hogy ezzel együtt azért a tőkének, a menedzsmennek valamivel (de nem akármennyivel) többet is célszerű lehet megadni, mint amennyi járna, azért, mert ez a rendszer működése, a kisember jóléte szempontjából így praktikus.

Különösen úgy nincs értelme erőltetni az egyenlőséget, hogy igazán nem is járna jól vele senki, amikor csak az előnyösebb helyzetben lévőket húznánk vissza, anélkül, hogy a hátrányosabb helyzetben lévők előrébb jutnának. Lásd

különösen az ‘Oktatás’ témában a diszkriminációmentesség túlzásba vitelét, amikor nem engedik külön kezelni a jobb és a rosszabb képességű diákokat.

Lásd továbbá a ‘Szélmegoldások’ témát. A fentiekben is azt mondtam tehát, hogy kerüljük ezeket, a teljes egyenlőséget – teljes egyenlőtlenséget; és bár az igazságos mértéknél nagyobb egyenlőtlenséget is megengedhetünk, azért a falig semmiképp ne menjünk el. (Mérsékelt szélmegoldások)

8.2. Az egyenlőtlenségek kezelésének eszközei, módszerei

1) Újraelosztás, adózás

Melyeket már emlegettem. Itt még annyit hozzá, hogy jó, ha ennek a jómódúbbak is látják, érzik a hasznát, ők is visszakapnak valamit, például azáltal, hogy rendben van tartva az ország, a közterületek, stb...

2) Szakszervezetek

Ezek összefogják a munkaerőt, lehetővé teszik számára az egységes fellépést, javítják az érdekérvényesítő képességét – ami segíthet magasabb béreket, jobb feltételeket kiharcolni, visszavenni a tőke hatalmából.

Habár a végső hatásuk, ugye, kevésbé egyértelműen pozitív: a szervezett munkaerő védettsége, magasabb fizetése egyrészt rontja a többi dolgozó helyzetét, azáltal, hogy a vállalatok kétszer is meggondolják, felvegyenek-e valakit, mert csak nehezen szabadulhatnak meg tőle, ha majd már nem kell; illetve a magasabb bér miatt is kevesebb embert foglalkoztatnak. Másrészt a vállalatok helyzete, a gazdaság működése, versenyképessége is romlik – amit ugyancsak visszahat a munkaerőre is.

3) Oktatás, ösztöndíjak

Mint szintén láttuk.

4) A hátrányos helyzetű kisebbségek felzárkóztatása

Erről ‘A csoportok problémáinak kezelése’ témában lehet olvasni.

5) Tisztességes elbánás

Ez az egyik, amit az emberek elvárnak a teljes egyenlőség helyett. Ha magán az egyenlőtlenségen túl sokat nem is segít, annak megélését könnyebbé teszi.

6) Az alapvető boldogulás lehetősége és esély a felemelkedésre

Ennek a jelentőségét is hangsúlyoztam fentebb. Az alapvető boldogulás lehetőségét tehát mindenki számára biztosítani kell. A felemelkedés esélye lehet egy fokkal kevésbé életbevágó, de szintén fontos.

Ez több szempontból is jó:

- Igazságos, és a szegények lényegesen jobban érzik magukat tőle;
- Csökken a frusztrációjuk, a haragjuk, a társadalmi feszültségek; a társadalom is többet várhat el a megsegítettektől.
- A felül lévők lelkiismeretét is nyugtathatja, egyúttal a pozíciójukat is szilárdabbá teszi.
- Valamint teljesítményre ösztönzi az alul lévőket, illetve a tehetségük is jobban hasznosulhat, a társadalom számára is.

7) Szolidaritás

Ez még egy dolog, ami jól esik az embereknek. Mit jelent a szolidaritás? Azt, hogy kiállunk a másik mellett annak nehéz helyzetében, segítséget nyújtunk neki.

Lehet ez **puszta együttérzés** és **tettleges segítségnyújtás** is. Nyilván a másik többre megy vele, ha teszünk is valamit, de a (kifejezésre juttatott) együttérzés is valami: a másik jobban érezheti magát tőle, illetve erőt adhat neki a küzdelemhez.

Szolidaritás nemcsak egyéni, de közösségi szinten is létezik, különösen, amikor egy társadalom segíti az elesetteit.

Ide kapcsolódik, hogy gyakran rossz szemmel nézik, ahogy egyes **nincstelenek, hajléktalanok** az utcán, a tömegközlekedési eszközökön piszkolnak, rontják a levegőt, kellemetlenkednek. Ilyenkor nem árt feltenni a kérdést: **mit**

tesz értük a társadalom. Akivel ugyanis tisztességtelenül bánnak, nem adják meg neki a minimálisan elvárhatót sem, magára hagyják, az érthető módon bosszús lesz, örül, ha másokat bosszanthat, nem szívesen működik együtt; illetve a társadalomnak is annál többet van joga elvárni tőlük, minél többet tesz értük.

Nem utolsósorban azonban **az alul lévőeknek is meg kell érteniük a felül lévőket**, legalábbis, ha azok megteszik értük, ami elvárható. Valószínűleg ugyanis ők, akik alul vannak, sem adnák oda mindenüket fordított helyzetben; ha van valamijük, nem is adták azt oda a még szegényebbeknek; illetve ők is örülnek, hogy a rendszer az ő tulajdonukat sem veszi el e célból. §

8) Szemléletváltás

Természetesen az is jelentős hatással lehetne az egyenlőtlenség problémájára, ha az emberek kevésbé hajszolnák az anyagiakat, kevesebbrel is beérvék, nagyobb empátiával volnának egymás iránt.

Fentebb már említettem, hogy legyen olyan, hogy „elég”. **Lásd** aztán a ‘Társadalom és önállóság’ témában az anyagi szemlélet, az anyagi igények, a versenyszemlélet illetve a sikervágy és a hiúság mérséklését; ‘A boldogság forrásai’ témában pedig, hogy az anyagiakon kívül sok minden másban is lelhet örömet az ember.

Lásd továbbá az ‘Ember, társadalom és család a modern világban’ című témában, hogy jó volna a gazdasági rendszert úgy megreformálni, hogy az kevésbé legyen anyagi, mérséklődjön a versenyszellem. **Lásd** még ‘A jóság és etika ápolása’ témát is.

Azt persze nem állítom, hogy ezeket könnyű elérni.

9) A csoportok közötti különbségek kezelése

Ehhez ‘A csoportok problémáinak kezelése’ témát tudom ajánlani; benne azt, hogy a csoportok közötti különbségek, egyenlőtlenségek érzékeny téma, ezért gyakran inkább nem feszegetik őket. **Lásd** ugyanott a csoportok helyes szemléletét; és hogy a különbségeket nem kell tagadni, hanem el kell ismerni, és ki kell aknázni.

10)Egyebek

Itt csak arra utalnék még, hogy a **párkapcsolatokban** is bonyodalmakat tud okozni az egyenlőtlenség, a felek közötti különbségek, lásd ehhez ‘A barátság és szerelem praktikái’ témában, hogy „ki-ki a maga fajtájával”; illetve a ‘Szerelem, szeretet, barátság’ témában, hogy jellemzően a hasonlók **barátkoznak** egymással.

* * *

És még egy említést érdemlő jelenség a nagyobb egyenlőségre való törekvéssel kapcsolatban: **a társadalmi esélyegyenlőség kiemeli a természettől való különbségeket.**

Így, ha gazdag és szegény ugyanabba az iskolába is jár, társadalmi szempontból mindenki egyenlő esélyeket kap, attól még született adottságbeli különbségek továbbra is vannak a gyerekek között (nem feltétlen a gazdag javára): az egyik óhatatlanul okosabb, a másik butább, az egyik testileg erősebb, a másik gyengébb, stb... és ez továbbra is anyagi egyenlőtlenségekhez is vezet – sőt, inentől ez lesz azok fő oka, előtérbe kerülnek a természettől adott különbségek. Ezeken pedig nem nagyon tudunk segíteni – ami persze **nem jelenti azt, hogy a társadalmi esélyegyenlőség ne lenne jó**, ne kellene rá törekedni.

Egy bizonyos: a természet, de a társadalom miatt is, **az egyenlőtlenség tartósan velünk marad, tartósan foglalkozni is kell vele.**

Ha eddig még nem küldtél véleményt, tegyél egy próbát! A kérdőívhez, fórumhoz, e-mailhez közvetlen linket találsz a honlap címlapján és a hírlevélben, illetve az újabb téma dokumentumok végén. Tudtad, hogy minden témát külön lehet véleményezni?

Klikkelhető linkek (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

[Kérdőív](#) – [Fórum](#) – [Email](#)

Valamint, ha tetszett, oszd meg ezt a témát a Facebook-on.

Klikk a gombra (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

